

УДК 339.727.22

*В. О. Шпильова,
д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки, фінансів, обліку і аудиту,
ЧФ ПВНЗ "Європейський університет"*
*Д. В. Щербатих,
к. е. н., доцент кафедри економіки, фінансів, обліку і аудиту,
ЧФ ПВНЗ "Європейський університет"*

АНАЛІЗ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЧЕРКАСЬКУ ОБЛАСТЬ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

V. Shpylova,
Doctor of economic Sciences, Professor head of the Department of Economics, Finance, accounting and audit
The Cherkasy branch of Private Higher Educational Establishment is the "European university"
D. Shcherbatykh,
Candidate of Economic Sciences associate Professor of the Department of Economics, Finance, accounting and audit
The Cherkasy branch of Private Higher Educational Establishment is the "European university"

ANALYSIS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN CHERKASY REGION: STATUS, PROBLEMS AND PROSPECTS

Проведено аналіз стану, проблем та перспектив прямого іноземного інвестування в Черкаську область. Досліджено Черкаську область як суб'єкта формування сприятливого середовища для проведення інвестиційної діяльності з врахуванням специфіки та особливості території. Досліджено динаміку, країни-інвестори, галузі економіки, розподіл за територіями прямого іноземного інвестування в Черкаську область. Визначено, що масштаби та ефективність використання інвестицій виступають ключовим фактором соціально-економічного розвитку Черкаської області, розкриття її потенціалу та підвищення конкурентоспроможності у сучасних ринкових умовах. Зважаючи на важливість значення інвестицій у соціально-економічному розвитку області, досліджено надходження прямих іноземних інвестицій в Черкаську область та визначено основні тенденції у цій сфері. Досліджено проблеми та виділено ключові переваги інвестування в Черкаську область.

An analysis of the problems and prospects of foreign direct investment in Cherkasy region. Cherkasy region is studied as a subject of creating a favorable environment for investment activity taking into account specifics and peculiarities of the territory. The dynamics, investor countries, industries, distribution territories of foreign direct investment in Cherkasy region. It is determined that the magnitude and efficiency of investment are key to socio-economic development of Cherkasy region, unlocking the potential and increasing competitiveness in modern market conditions. Given the importance of the importance of investing in socio-economic development of the region, investigated the flow of foreign direct investment in the Cherkasy region and the main trends in this area. The problems and highlighted the key benefits of investing in Cherkasy region.

Ключові слова: прями інвестиції, іноземне інвестування, акціонерний капітал, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат.

Key words: direct investments, foreign investment, equity capital, investment attractiveness, investment climate.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні привабливість прямого іноземного інвестування в Україні і зокрема в Черкаську область є низькою. Відсутність політичної стабільності, складне та

суперечливе податкове законодавство, недостатньо розвинута фінансова інфраструктура та фондовий ринок залишаються основними перешкодами на шляху надходження інвестицій в Українську економіку.

Таблиця 1. Прямі іноземні інвестиції в Черкаській області, (тис. дол. США)

Показники	Усього	У тому числі з	
		Країн ЄС	інших країн світу
Прямі інвестиції нерезидентів в області (акціонерний капітал та боргові інструменти) на 01.01.2015	567890,5	261101,9	306788,6
Акціонерний капітал нерезидентів на 01.01.2015	512915,8	207187,3	305728,5
Надійшло акціонерного капіталу нерезидентів	1196,7	1073,0	123,7
Вибуло акціонерного капіталу нерезидентів	-404,6	-370,0	-34,6
Інші зміни вартості акціонерного капіталу нерезидентів (зміна вартості, утрати, перекласифікація інвестицій тощо)	-101963,8	-28399,0	-73564,8
з них курсова різниця	-101995,7	-27254,0	-74741,7
Акціонерний капітал нерезидентів на 01.07.2015	411744,1	179491,3	232252,8
Боргові інструменти (заборгованість за кредитами та позиками, зобов'язання за торговими кредитами та інші зобов'язання перед прямими інвесторами) на 01.01.2015	54974,7	53914,6	1060,1
на 01.07.2015	32194,4	32056,5	137,9
Прямі інвестиції нерезидентів в області (акціонерний капітал та боргові інструменти) на 01.07.2015	443938,5	211547,8	232390,7

Джерело: [1].

* За даними Головного управління статистики у Черкаській області.

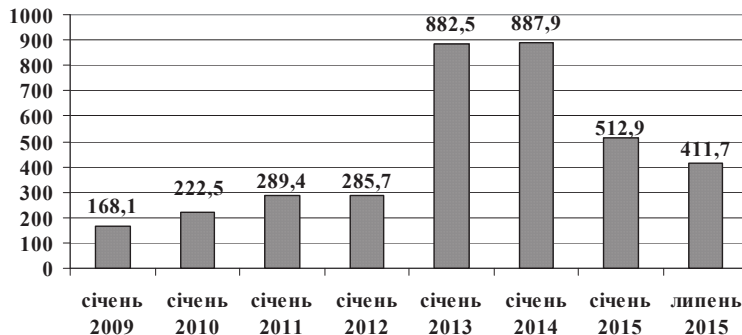


Рис. 1. Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку Черкаської області

При цьому недостатність внутрішніх джерел інвестування, потреба в досвіді економічно і технологічно розвинутих країн, необхідність розширення виробництва та підвищення рівня зайнятості зумовлюють гостру потребу залучення іноземних фінансових ресурсів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДЖЕРЕЛ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми та перспективи надходження та аналізу прямих іноземних інвестицій висвітлено в працях вітчизняних і зарубіжних науковців: Н. Чумаченко, Л. Червоної, А. Пешко, Н. Караваєвої, С. Нікітіна, А. Нікітіна, І. Тихоцької, М. Серебрянського, В. Буряковського, С. Каламбет та ін.

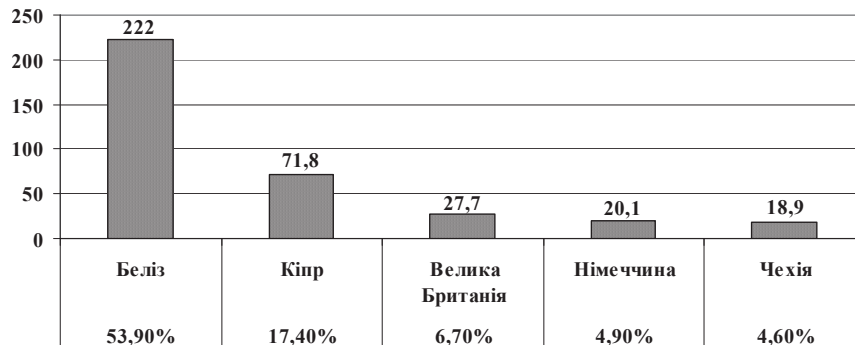


Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції (акціонерного капіталу) — п'ятірка основних країн-інвесторів в економіку Черкаської області

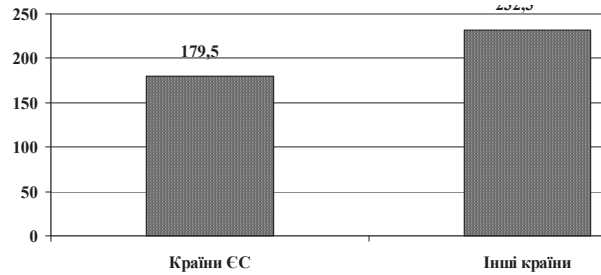
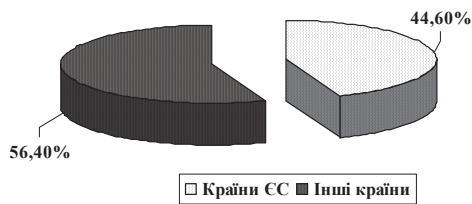


Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції (акціонерного капіталу) в економіку Черкаської області — країни ЄС та інші країни світу

ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Завдання статті — проаналізувати стан, проблеми та перспективи прямого іноземного інвестування в Черкаську область.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Потенційно Україна може бути однією з провідних країн вкладання прямих та портфельних іноземних інвестицій. Цьому сприяє її великий внутрішній ринок, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідність геополітичного розташування України на перехресті торговельних шляхів Європи та Азії. Проте в значній мірі цей потенціал залишається не реалізованим в повній мірі, це ж характерно і для стану інвестування в Черкаській області.

Прямі іноземні інвестиції можна визначити як реальне вкладення капіталу за кордоном в підприємства, технологію, обладнання, землю, що дає інвестору право реального контролю над об'єктом інвестування та передбачає наявність у інвестора довготривалого економічного інтересу в країні вкладення.

За даними Головного управління статистики у Черкаській області обсяг залучених з початку інвестування в економіку області прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) станом на 1 липня 2015 р. склав 411,7 млн дол. США (табл. 1).

На рисунку 1 представлена динаміка залучення прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку Черкаської області.

У січні — червні 2015 р. прямий акціонерний капітал нерезидентів збільшився на 1,2 млн дол. У той же час вилучено 0,4 млн дол. прямих інвестицій.

Зменшення вартості акціонерного капіталу за рахунок негативного впливу курсової різниці склало 102 млн дол.

Прямі інвестиції надійшли від нерезидентів із 43 країн світу. До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 87,5% загального обсягу іноземного капіталу, належать: Беліз — 222 млн дол., Кіпр — 71,8 млн дол., Велика Британія — 27,7 млн дол., Німеччина — 20,1 млн дол. та Чехія — 18,9 млн дол. (рис. 2).

Особливості економіки України, а саме офшорний характер капіталів фінансово-промислових, повністю

Таблиця 2. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у Черкаській області за видами економічної діяльності

Показники	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2015		01.07.2015	
	тис. дол. США	у % до загального підсумку	тис. дол. США	у % до загального підсумку
Усього	512915,8	100,0	411744,1	100,0
Сільське, лісове та рибне господарство	20564,8	4,0	17471,6	4,2
Промисловість	413786,1	80,7	321654,7	78,1
переробна промисловість	411588,9	80,2	318994,4	77,5
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1316,8	0,3	1999,7	0,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	33286,7	6,5	32379,7	7,9
Операції з нерухомим майном	32677,9	6,4	29042,0	7,1
Інші види економічної діяльності	12600,3	2,4	11196,1	2,7

Джерело: [1].

* За даними Головного управління статистики у Черкаській області.

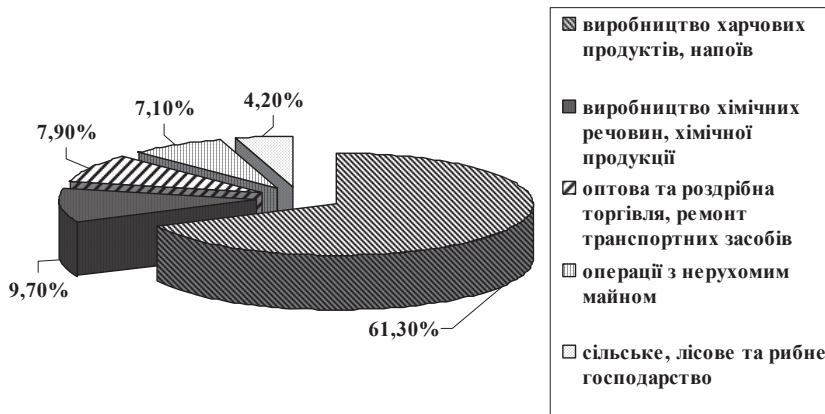


Рис. 4. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у Черкаській області за видами економічної діяльності — п'ять провідних галузей

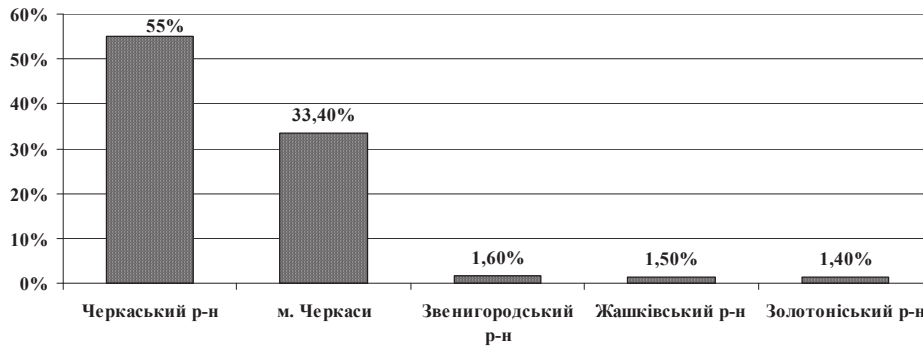


Рис. 5. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у Черкаській області за видами економічної діяльності — п'ять провідних міст та районів

найшов своє відображення в найбільших інвесторах Черкаської області — Беліз та Кіпр. У свою чергу прямі інвестиції з України здійснено до 46 країн світу, з них до Кіпру (93,0%) [3]. Тобто інвестиції в Україну надходять в основному із офшорних зон і туди ж повертаються.

Із країн ЄС унесено 179,5 млн дол. прямих інвестицій (43,6% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу — 232,3 млн дол. (56,4%) (рис. 3).

У таблиці 2 представлено прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у Черкаській області за видами економічної діяльності.

На рисунку 4 представлено частку п'яти провідних галузей економіки і міст та районів Черкаської області, в які інвестують іноземні суб'єкти.

Найбільші обсяги прямих інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості — 321,7 млн дол. (78,1% загального обсягу), у т.ч. переробної — 319 млн дол. Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги іноземного акціонерного капіталу спрямовано у виробництво харчових продуктів, напоїв — 252,5 млн дол., хімічних речовин і хімічної продукції — 39,8 млн дол. та у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність — 16,6 млн дол. У підприємства оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів залучено 32,4 млн дол. (7,9% загального обсягу) прямих інвестицій, у підприємства та організації, що здійснюють операції з нерухомим майном — 29 млн дол. (7,1%), у підприємства сільського, лісового та рибного господарства — 17,5 млн дол. (4,2%).

На рисунку 5 представлено частку міст та районів Черкаської області, в які інвестують іноземні суб'єкти.

Найбільші обсяги прямих інвестицій зосереджено в Черкаському районі — 226,6 млн дол. (55,0%), місті

Черкаси — 137,4 млн дол. (33,4%), Звенигородському районі — 6,7 млн дол. (1,6%), Жашківському районі — 6,4 млн дол. (1,5%), Золотоніському районі — 5,9 млн дол. (1,4%).

Заборгованість підприємств області за кредитами та позиками, торговими кредитами та іншими зобов'язаннями (боргові інструменти) перед прямими іноземними інвесторами на 1 липня 2015р. становила 32,2 млн дол. (табл. 1).

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу та боргових інструментів) на 1 липня 2015 р. склав 443,9 млн дол. Прямі інвестиції підприємств області в економіку країн світу на 1 липня 2015 р. здійснювались до В'єтнаму. Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення на 1 липня 2015 р. становив 328,8 дол. [1].

За даними інституту економічних досліджень та політичних консультацій в рейтингу регіонів 2014 р. за індексом інвестиційної привабливості Черкаська область із значенням 1,310 займає лише 18 місце (з 27 регіонів), що на 6 позицій нижче показника 2013 р. [4, с. 8].

У таблиці 3 представлено SWOT-аналіз інвестиційної привабливості Черкаської області (за результатами опитування експертів).

Як видно, проблеми, які стримують пряме іноземне інвестування в Черкаську область, в значній мірі характерні для всієї України.

Основними переваги інвестування в Черкаську область є наступні фактори:

1. Великий швидко зростаючий ринок. Черкаська область це великий ринок зі значним потенціалом росту та невеликим рівнем конкуренції у багатьох галузях. Станом на 1 липня 2015 р. населення регіону — 1,247 млн Миське населення складає 56,4% населення області, сільське — 43,6%. Валовий збір зерна в регіоні 3,3 млн тонн, при середній урожайності 51,3 цн/га. Частка області в загальнодержавному обсягу реалізованої промислової продукції — 2,6% [1].

2. Відмінне географічне становище та розвинута інфраструктура. Черкаська область розташована в центральній частині України, у лісостеповій фізико-географічній зоні. Її площа — 20,9 тис. кв. км. Адміністративно область поділена на 20 районів, 6 міст обласного значення, 10 міст районного значення, 15 селищ міського типу, 824 сільських населених пунктів.

Таблиця 3. SWOT-аналіз інвестиційної привабливості Черкаської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - природні ресурси, родючі ґрунти; - розвинений споживчий ринок; - розвинена інфраструктура 	<ul style="list-style-type: none"> - корупція; - бездіяльність органів влади; - непоінформованість населення щодо можливостей ведення бізнесу, небажання започаткувати власну справу
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - активна робота влади з бізнесом; - проведення інвестиційних форумів; - обмеження перевірок підприємств 	<ul style="list-style-type: none"> - часті кадрові зміни в органах влади, конфлікти між органами влади; - рейдерство; - погіршення економічних відносин із країнами Митного союзу

Через область проходять автомобільні шляхи державного значення. Магістральні залізничні та шосейні дороги області з'єднують з Києвом, Москвою, Санкт-Петербургом, портами Чорного моря, індустріальними центрами України та зарубіжжя.

Аеропорт в обласному центрі має можливість приймати міжнародні рейси, 3 пасажирські та 2 вантажні річкові порти забезпечують перевезення вантажів та пасажирів в регіони, що розташовані вздовж Дніпра та до портів Чорного моря.

У м. Сміла розташований великий пасажирський і вантажний залізничний вузол — станція імені Т.Г. Шевченка [2].

3. Кваліфікована та доступна робоча сила. На 1 липня 2015 р. економічно активне населення області — 584,3 тис. осіб. В регіоні значна частка дорослих з вищою освітою. Кількість студентів — 35,3 тис. осіб. Середня заробітна плата в області на 01.07.2015 р. становить — 3 158 грн. (близько 145,54 доларів США). Кількість зареєстрованих безробітних 27,6 тис. осіб [1].

4. Багаті природні ресурси. Площа сільськогосподарських угідь області складає 1451,0 тис. га, або 3,5% угідь України, з них ріллі — 1271,0 тис. га.

В області налічується понад 100 родовищ цегельно-черепичної сировини. Значні запаси облицювального та будівельного каменю.

Серед нерудних корисних копалин області переважають будівельні матеріали: граніти, бентонітові та палигорські глини, каоліни, кварцові піски.

Рудні корисні копалини зустрічаються у вигляді осадових залізних та корінних титанових руд.

Паливні ресурси представлені бурим вугіллям і торфом. На межі Черкаської та Кіровоградської областей розташоване Болтиське родовище горючих сланців.

Лівобережна частина області має значні запаси мінерально-лікувальних вод типу "Миргородська" [2].

5. Покращення інвестиційного клімату місцевими органами влади. Створено Центр надання адміністративних послуг у м. Черкаси, забезпечено функціонування 27 дозвільних центрів.

Працює 9 інформаційно-консультативних і бізнес-центрів у районах області що полегшують започаткування власного бізнесу.

Згідно законодавства України готельний бізнес, альтернативна енергетика, легка промисловість, виробники суден та сільськогосподарської техніки звільняються від податку на прибуток на 10 років [2].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інвестиційна привабливість регіонів, яка у підсумку проявляється в здатності регіону залучати інвестиційні ресурси, формується під дією цілої низки факторів, які впливають на прийняття інвестиційних рішень та визначають якість середовища, у якому діють підприємства — суб'єкти інвестування.

Україна є досить неоднорідною країною як з точки зору географічних умов, так і в плані соціально-економічного розвитку. Така географічна та соціально-економічна різноманітність свідчить про значний потенціал регіонів, оскільки дозволяє запропонувати різноманітні "пакети" інвестиційних умов, якими може скористатись

широке коло потенційних інвесторів, адже кожний інвестор орієнтується на цілком конкретні характеристики територій, які для нього є визначальними.

Черкаська область має проблеми, які стримують пряме іноземне інвестування, в значній мірі характерні для всієї України: корупція, бездіяльність органів влади, слабка інформованість населення, щодо ведення бізнесу, кадрові зміни в органах влади, рейдерство, погіршення відносин з країнами Митного союзу та інше.

Основними переваги інвестування в Черкаську область є: великий швидко зростаючий ринок, відмінне географічне становище та розвинута інфраструктура, кваліфікована та доступна робоча сила, багаті природні ресурси, заходи місцевих органів влади направлені на покращення інвестиційного клімату.

Заходи місцевих органів влади, що можуть сприяти підвищенню інвестиційної привабливості Черкаської області, повинні бути направлені на:

- підвищення ефективності та прозорості діяльності органів влади;
- захист прав інвесторів;
- підвищення якості робочої сили;
- сприяння успішній реалізації інвестиційних проєктів;
- розвиток малого бізнесу;
- та інше.

Література:

1. Головне управління статистики у Черкаській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ck.ukrstat.gov.ua
2. Департамент інвестиційно-інноваційної політики та зовнішньоекономічних зв'язків Черкаської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.invest-oda.ck.ua
3. Іноземні інвестиції в Україну збільшилися. Економічна правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2015/08/14/555267/>
4. Аналітичне дослідження "Інвестиційна привабливість регіонів-2014". Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ier.com.ua/ua/projects/?pid=4254>

References:

1. The official site of Main Department of statistics in Cherkassy region (2015), "Foreign direct investment in the Cherkassy region", available at: www.ck.ukrstat.gov.ua (Accessed 24 September 2015).
2. The official site of The Department for investment-innovation policy and foreign economic ties of the Cherkassy regional state administration (2015), "Foreign direct investment in the Cherkassy region", available at: www.invest-oda.ck.ua (Accessed 24 September 2015).
3. The economic truth (2015), "Foreign investment in Ukraine increased", available at: <http://www.epravda.com.ua/news/2015/08/14/555267/>, (Accessed 23 August 2015).
4. The official site of Institute for economic research and policy consulting "Investytsijna pryvabylyvist' rehioniv-2014", available at: <http://www.ier.com.ua/ua/projects/?pid=4254> (Accessed 17 September 2015).

Стаття надійшла до редакції 30.09.2015 р.